

ՎԵՆԱՐԱՆՈՒՄ

ՀՈՐԵԼՅԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՎՈՐ ՆԻՍՏ

Սեպտեմբերի 27-ին, երկուշաբթի օրը, առավոտյան ժամը 10-ին, Վեհարանի հանդիսությանը շքեղ դահլիճում տեղի ունեցավ հանդիսավոր միստ՝ մվիրված Ս. Տ. Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի գահակալության քսանամյակին:

Վեհարանի հանդիսությանը դահլիճը լցվել էր հայ և օտար հոգևորականներով, պատգամավորներով, հյուրերով, ովստավորների բազմությամբ, ինչպես նաև մայրաքաղաքի գիտական, մշակութային, ուսումնական հաստատությունների ներկայացուցիչներով և արվեստագետներով՝ շուրջ 400 հոգի:

Հորեյանական սույն հանդիսությանը ներկա էր նաև ՀՍՄՀ Միմիստորների սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ Սարգիս Գասպարյանը և տեղակալ Անդրանիկ Հասրաթյանը:

Հանդիսության բացումը կատարեց Երուսաղեմի հայոց պատրիարքարանի դիվանապետ և Ժառանգավորաց վարժարանի ու ընծայարանի վերատեսուչ և Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամ **ու. Շահե արքեպիսկոպոս Ամենյանը:**

Այնուհետև հոտմկայս, խմբական արտասանությամբ ասվեց «Հայր մեր»-ը, որին հաջորդեց ՀՍՄՀ պետական հիմնի մվագի կատարումը:

Վեհափառ Հայրապետի գահակալության քսանամյակի առթիվ կազմված Կենտրոնական հորեյանական հանձնաժողովի անունից առաջինը հանդես եկավ Երուսաղեմի հայոց պատրիարք **ամենապատիվ տ. Եղիշե արքեպիսկոպոսը** հետևյալ բովանդակալից և ջերմ ուղերձով.

Տ. ԵՂԻՇԵ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԷԻ ԽՈՍՔԸ

Հանդիսավոր գիտակցությամբ որում խորքը հիացում կկազմե, հայ ժողովուրդը ամենուրեք իր հարգանքի տուրքը կբերե վերստին Նորին Ա. Օծություն Ս. Տ. Վազգեն Վեհափառ կաթողիկոսին, Անոր քսանամյա գահակալության հորեյանին առիթով:

Մեծ մարդոց հոգիին բացատրությունը պետք է որոնել հոգիին մեջ այն ժողովուրդին, որում ծոցածին զավակներն են անոնք: Անշուշտ քարեպաշտ

մոր մը և ազնվական հոր մը հոգիէն ստացած է այսօրվան հոբելյարը Իր հոգիին կայծը, որ ալ ժմ խարույկի է վերածվել Իր մեջ, մեր ցավերուն և կարիքներուն իբրև սպեղանի և փարոս առաջնորդության: Մեծ մարդերը անձնավորչալ արտահայտություններ են իրենց ցեղին ու ժամանակին, անոնց կյանքի պատմությունը պետք է որոնել ոչ թե հույլ մը թվականներու և

Ամենապատիվ տ. Եղիշե սրբազան պատրիարք Երուսղեմի հայոց

ծանոթություններու մեջ, որոնցմե կհշուսվի կենսագրություն մը, այլ լուսաբանության մեջ այն ձգտումներուն և շարժառիթներուն որոնք կհատկանշեն անոնց ժամանակն ու միջավայրը:

Անոնք որ տակալ կրցին ճանշնալ Նորին Սուրբ Օծությունը Իր իղձերու

անկեղծությամբ մեջ և մեր ժողովուրդին խոր կարիքները, կզգան այժմ թե Լուսավորչի Աթոռին գահակալ ըլլալու Իր ընտրությունը նոր թվականի մը առավտը կթերեր հայ եկեղեցվո երկնքին ներքև: Այս մտածումը իր մեջ ոչինչ ունի պատրոդական, վասնզի արդյունք է ոչ թե զգացումի՝ այլ սկզբունքի մը: Այդ սկզբունքը այն համոզումն է թե, հասնանքներու շինության գործը կկարոտի բարոյական ուժերու, որոնք երևան կուգան հոգեկան առաքինություններով հարուստ գործիչներու միջոցով:

Հայության լավագույն օրերը կզուգադիպին միշտ իր բարոյական մեծության թվականներուն: Այդ թվականներեն յուրաքանչյուրին վերև կսավառնի դեմքն ու անունը տեսիլքով լեցուն մարդոց, որոնց մեջ կապրի Աստուծո հոգին, առաջնորդության ճշմարիտ ուժը: Այդ հոգիեն բաժին մը կա Նորին Ս. Օծություն Վազգեն կաթողիկոսին մեջ: Առանց այդ հոգիին, ամեն օր մարդուն մեջ ապրող կենդանի տեսիլքին, մենք պատրանքի զոհեր ենք միայն: Առանց այդ կենդանի շունչին մեր խոսքը բարբսւջանք է, իսկ մեր գործը անիմաստ շարժումներու տեսարան մը:

Նորին Սուրբ Օծությունը հոգիի և տեսիլքի մարդ է, մեր օրերու ամենեն պատկառելի և բացառիկ արժեք ներկայացնող դեմքը: Անհատներու կյանքին մեջ քիչ անգամ կարելի է հանդիպիլ որ պատվո և դիրքի հառաջդիմությունը զուգընթաց քալած ըլլա զուտ անձնական արժանիքին հետ, ինչպես կհաստատվի Նորին Ս. Օծություն Վազգեն կաթողիկոսի պարագային: Այս է պատճառը անտարակույս որ Իր կյանքը տեսարան մը ըլլալե ավելի փառք մըն է մանավանդ. զայն դիտելով մարդ հրճվանքեն ավելի կտրվի, այսինքն կանի փորձառությանը և հոգիով: Անոնք մարդեր են, որոնք կրնան կարդալ անկեզ մորենիին վրա իրենց ժողովուրդին ճակատագիրը: Որոնք կրնան լսել ձայնը որ զիրենք իրենց ժողովուրդի առաջնորդության կկանչէ:

Հասկացողության խոշոր տարբերություն մը կա անշուշտ արժեքի և արժանիքի ըմբռնումներուն միջև: Առաջինը վիճակ մըն է, իսկ երկրորդը հավելյալ առաքինություն մը, որուն կարելի է տիրանալ կամքով և գիտակցությամբ: Ծնիլ արքայորդի արժեք է անշուշտ, բայց այդքան միայն. անոր բուն արժանիքը մարդ կունենա այն ատեն երբ արժեքը կարենա վերածել արժանիքի: Ահա թե ինչպես Նորին Սուրբ Օծությունը ավելի քան երեսուն տարիներ անձնագոհ հոժարությամբ նվիրել են ետք Ինքզինքը կոչումներու ամենեն խորհրդավորին և ազնվականին, կրցած է բարձրանալ քահանայության և քահանայապետության, շնորհիվ իր անբասիր նկարագրին, իմաստության, հոգեկան կարողություններուն և արդյունավոր գործունեության:

Գործը քսան տարիներ առաջ ստանձնեց Նորին Ս. Օծությունը, դյուրին չէր: Բոլորս ալ գիտենք թե Աթոռները փառապանծ գահեր ըլլալե ավելի խաչեր են: Դժվարությունները շատ հաճախ այնքան մեծ են, որ հրաշքներու պետք կա զանոնք դիմակալելու: Սակայն ազգին վստահությունը առաջին մեկ օրեն ալնքան մեծ եղավ իր սիրելի Հայրապետին նկատմամբ, որ սիրով պահանջեց որ գործի այդ հրաշքը: Մայր տաճարի նորոգությունը, Վեհարանի բարեգարդումը, ճեմարանին և տպարանին տրված նոր թափը և Մայր Աթոռի տնտեսական վերականգնումը առեջներ եղան հրաշքի այդ թեզանին:

Ավերներեն վերականգնող նորափետուր մայր հայրենիքի կողքին Նորին Ս. Օծությունը գիտցավ շինել, զարդարել և ծաղկեցնել Մայր Աթոռ ս. Էջմիածինը: Հայ ժողովուրդը անցնող հիսուն տարիներուն արքայական պատմության հագցուց ավերներու մեջ դարերե ի վեր նստած սգավոր մայր

հայրենիքին, իսկ վազգեն կաթողիկոս այդ պատմունքները հազցուց ա. Էջմիածնին: Անոնք, այդ հավերժական զույգ մայրերը, թողափած իրենց դարավոր փոշին, այժմ իրարու կնային քաղցր ժպիտով, խրաժ սրբազան դամակը վշտի և թշվառության կոկորդին:

Նման եռամեծար հայրապետներուն, Նորին Ս. Օծության համար Հայոց հայրենիքն ու ժողովուրդը անշամանդաղ ճշմարտություններ են, որոնց պետք է միշտ հավատարիմ մնալ ի գին ամեն զոհողության: Իսկ հայ եկեղեցին անմահանջ դրոշ մըն է, Լուսավորչի կանթեղը որ կլուսավորե մեր անցյալի սխրագործությունները, ինչպես նաև ապագա վաղորդայնները: Այս մտաւիրավորությունները, ինչպես նաև ապագա վաղորդայնները: Այս մտաւիրավորությունները, ինչպես նաև ապագա վաղորդայնները: Այս մտաւիրավորությունները, ինչպես նաև ապագա վաղորդայնները: Այս մտաւիրավորությունները, ինչպես նաև ապագա վաղորդայնները:

Տակավին, հովվապետի գավազանը առած քանի անգամներ, Նորին Ս. Օծությունը շրջած է աշխարհն աշխարհ, գաղութ գաղութ, օրհնելով, սիրով փելով և հրահանգելով աշխարհացրիվ իր հոտը ա. Էջմիածնի և վերածնող մայր հայրենիքի զգացումովն ու գաղափարով: Այդ զույգ զգացումներու ոսկի գետն է որ կհոսեցնե Ան, տարիներն ի վեր, արտասահմանի մշուշներուն մատած իր պանդուխտ գավակներու հոգինն անոս:

Ի վերջո պետք է գիտնանք թե ա. Էջմիածինը ոչ միայն բարձր բերդն է հավատքին, այլ նաև ոսկի կամուրջը հայ սփյուռքի և մայր հայրենիքի միջև: Սրբազան տապանակը որուն մեջ տակավին պահված կմնա հազար անգամ մահատակված բայց հավերժ կենդանի ժողովուրդի մը հոգևոր մխիթարության և հավատքի մուրհակը: Ան մեր դարավոր մութերը լուսավորող փարոսն է եղած, մեկ ուրիշ երեսը մեր հայրենիքին ու ժողովուրդին: Ամեն անգամ երբ աղետները հարվածեք են մեր մեկ երեսը մենք մյուսն ենք դարձուցեր, մշտնջենավորելու մեր ազգային գոյությունը: Առանց ա. Էջմիածնի, մեր ժողովուրդի հոգևոր երեսին, շատ բան պիտի պակսեր մեր կյանքն և մեր ժողովուրդի ապագա սխրագործություններն: Չկա ստեղծագործություն, մեջն ըլլալով նաև գեղեցիկ տիեզերքին, եթե անոր կապկսի հոգեկան տարրը որ կթոցավառե զայն իր հոգիին ռիթմովը:

Դժվար է անշուշտ արժանիքներու համեմատական կշիռը կազմել, տակայն մարդիկ մեծ են համաձայն իրենց ձգտումներուն: Անոնք որ կխիզախեն իրենց անձին համար, իրենց անձը կարծեն. անոնք որ կպայքարին ի խնդիր աշխարհի նյութական բարիքներուն, աշխարհը կգտնեն լոկ. իսկ անոնք որ կձգտին իրենցմե անդին, հավիտենական ու համայնական ճշմարտություններուն, մեծագույններն են մարդոց որդիներն, որոնք գիտեն մարդոց բերել կաթիլ մը լույս և ափ մը բարիք, ամոքելու անոնց կիզիչ պատուքը:

Վեհափառ Տեր, թույլ տվեք որ հանուն հայ եկեղեցվո լրության, պաշտոնեության և ժողովուրդին, շնորհավորեմ Ձեր գահակալության քանամայակը, մաղթելով ի սրտե որ աստվածային օրհնությամբ տակավին երկար ապրիք, իբրև իմաստուն դիտապետ և ժիր մատակարար մեր եկեղեցիին: Ապրիք երկար, իրականացնելու ոչ միայն Ձեր իղձերը, այլ նաև որպեսզի տեսնեք իրականացումը մեր ժողովուրդի դարավոր երազին:

Ողորմած Աստված մեր հայրերուն թող միշտ անասան պահե Լուսավորչի գահը, ինչպես նաև տվետական մեր հայրենի աշխարհը. թող իր վրայեն չանցնի բնավ սև թևը չարիքին, և իր կողերուն չծանրանա բռնացքը բռնակալին: Չպակսի թող իր հողերեն հայ բազուկը շինարար, իր գործարաններեն ձայնը աշխատանքի ոսկի մուրճին: Առատ ըլլան միշտ հնձանե-

որ բարիքին և բացվի ժպիտը երջանկության հոգիներուն մեջ, որպեսզի կարենանք ըսել մեր սիրտերու խորեն. Ովսանա մորանորոգ հարուցելուն մեր եկեղեցին և հայրենիքին:

Հորելյար Հայոց կաթողիկոսի քանամյա գործունեությանը մվիրված Գերագույն հոգևոր խորհրդի զեկուցագիրն ընթերցեց տ. Կոմիտաս արքեպիսկոպոսը (Սույն զեկուցագիրը տես «Էջմիածին» ամսագրի սույն համարում, էջ 12):

Վեհափառ Հայրապետի գահակալության քանամյակի առիթով Գերագույն հոգևոր խորհուրդը պատրաստել էր տվել ականակոտ և ոսկեծուլ Հայրապետական Արծիվ պատվանշանը՝ հանուն մեր սուրբ եկեղեցու և համայն հայ ժողովրդի, իբրև որդիական երախտագիտության և հավատարմության արտահայտություն: Պատվանշանը հետևյալ գեղեցիկ գրաքար ձևերով մատուցվեց Վեհափառ Հայրապետին:

**«ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ ԵՒ ՍՐԲԱԶՆԱՍՈՒՐԲ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ԱՄԵՆԱՅՆ
ՀԱՅՈՑ ՏԵԱՌՆ ՏԵԱՌՆ ՎԱԶԳԵՆԻ ԱՌԱԶՆՈՑ**

Վեհափառ Տէր,

Յայտ առնեմք Սրբութեան Ձերոյ, եթէ Գերագույն խորհուրդ աստուածակառոյց Աթոռոյս Սրբոյ Էջմիածնի, խորհուրդ ի մէջ արարեալ, անդանաց զեկեղեցաշէն, հայրենամուկ եւ յոգնաջան գործս շնորհազարդ Հովուապետիդ Ամենայն Հայոց:

Յաւորս քանամեայ վեհաշուք գահակալութեան մեծի Քահանայապետիդ, եկեղեցի Հայաստանեայց, որ խրթնացեալ էր ի բարեզարդութենէ բեմքին, յոյժ պայծառացաւ եւ բարձրագոյն կամակարտութեամբ երևելի եղև յաշխարհիս եւ յազգիս մերում:

Վասն որոյ Գերագույն խորհուրդ Մայր Աթոռոյս Սրբոյ Էջմիածնի, ի տրիտոր աստուածահաճոյ գործոց Եպիսկոպոսապետիդ Ամենայն Հայոց, այլև ի նշանաւորումն քանամեայ գահակալութեան Ծախրագոյն Պատրիարքիդ եւ Կաթողիկոսիդ, սահմանեաց շնորհել մեծագործ Գահակալիդ մեծի Աթոռոյս եւ Հովուապետիդ, զականակոտ եւ զոսկեհոտ **զԱրծուի Հայրապետական**, թոռցեալ հայրենի թևօք, յանուն մերս Սրբոյ եկեղեցոյ եւ համայն ժողովրդեան Հայոց:

Վեհից Վեհագոյն, ընկա՛լ քաղցրութեամբ զայս պարգևս սրբանուէր, որ վայել է Մեծի Հօրդ, քանզի Դո՛ւ ես Հովիւ քաջ եւ իմաստուն քրիստոսահիմն եկեղեցոյ եւ Քև պարծին եկեղեցի Հայաստանեայց եւ ամենայն ժողովուրդն Հայոց:

«Թագաւոր երկնաւոր, զեկեղեցի քո անշարժ պահեա, եւ զգաւազան իշխանութեան մերոյ Հայրապետի, պայծառացուցեալ ծաղկեցո՛ւ յամայր ամա»:

ԱՆԴԱՄԲ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ԽՈՐՀՐԴՈՅ՝

ՊՐՈՑ. ԱՌԱՔԵԼ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՊՐՈՑ. ԱՐԱՐԱՏ ՂԱՐԻԲԵԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԴՈԿՏ. ՍԱՐԳԻՍ ՄԵԼԻՔՍԵԹԵԱՆ

ԾԱՀԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԴՈՑԵՆՏ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՓՈԻԶԵԱՆ

ՅՈՒՍԻԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Մայր Աթոռ սուրբ Էջմիածին,

27 սեպտեմբերի 1978 թ. »:

Գերագույն հոգևոր խորհրդի սույն ձոն-ուղերձը հանդիսավորությամբ ընթերցեց տ. Շահե արքեպիսկոպոսը, որից հետո, բոլոր ներկաների արտագին ծափողջույնների տակ, տ. Սերովբե արքեպիսկոպոսը Վեհափառ Հայրապետին հանձնեց վերոհիշյալ պատվանշանը՝ զարդարելով Նրա կուրծքը:

Ապա Հայաստանի կառավարության և ՀՍՍՀ Մինիստրների սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի անունից ողջույնի և շնորհավորանքի խոսքով հանդես եկավ խորհրդի նախագահ տիար Սարգիս Գապարյանը (Սույն ողջույնի խոսքը տես «Էջմիածին» ամսագրի սույն համարում, էջ 9):

Տալը բուպե ընդմիջումից հետո ողջույնի և շնորհավորանքի հետևյալ շերտ խոսքերով հանդես եկավ Կ. Պոլսի հայոց տ. Շնորհք պատրիարքը՝ հանուն հայ եկեղեցու նվիրապետական Աթոռների և բոլոր թեմերի:

Տ. ՇՆՈՐՀԷ ՊԱՏՐԻԱՐԷԻ ՈՂԶՈՒՅՆԻ ԽՈՍՔԸ

Վեհափառ Տեր,

Սրբազան ու հարգարժան հանդիսականներ,

Ցնծության մեջ է համայն հայությունը, որ գիտե, թե մենք, այսինքն իր պաշտոնական պատվիրակները և անպաշտոն ներկայացուցիչները, հավաքված ենք այսօր այստեղ, հայրենի երկինքին ներքև, ու հայրապետական այս երդիքի տակ ու կտոնախմբենք հանդիսավոր իրադրության մեջ, Ձեր Ս. Օծության գահակալության 20-ամյակը:

Այս ցնծատոնին մենք կրեքենք ամենեն առաջ արտաբերվա սիրո տուրքը համայն հայ թեմերու և իրենց ժողովուրդին: Ու այդ սիրո արտագին տուրքին կմիացնենք անոնց որդիական ամենաջերմ շնորհակալությունները և հավատարմական զգացումները, իբրև արգադիր նվեր, ու կմատուցանենք զանոնք Ձեր գահակալության քսանամյակի այս երջանիկ տոնախմբության առիթով:

Արժանապես ու լրիվ ի հանդես բերվեցան արդեն Ձեր Ս. Օծության հայրապետական 20 տարիներու իրագործումները. ներկայացվեցաք իբրև շինարար ու ժողովրդանվեր կաթողիկոսը Ամենայն Հայոց. հետևաբար մենք այդ մասին չէ, որ պիտի անդրադառնանք. բայց պիտի չկրնանք չհիշել գեթ անցողակի և համառոտիվ երեք երևույթներ, որոնք մեր համոզումով կկազմեն կարևորագույն երեսները Ձեր Սրբության բազմաթեղուն կյանքին ու գործին, որոնք սերտորեն կապ ունին նաև մեր նվիրապետական Աթոռներու և թեմերու հետ:

Առաջինը Ձեր հոգևոր հոտին բացվելու և բաշխվելու տրամադրությունն է: Դուք եղաք այն բացառիկ ու երջանիկ հայրապետը, որ չմնաց իր փղոսկրյա աշտարակին մեջ, այլ դուրս եկավ անկե շփման մեջ մտնելու համար իր ժողովուրդին հետ գրեթե ամենուրեք: Դուք մոտեցաք ամենքին ու մոտեցուցիք Մայր Աթոռը ամենքին: Դուք իբրև բարի հովվապետ հաճախ ձգեցիք Ձեր հոտի 99 տոկոսը իր խաղաղ ու ապահով արոտավայրին մեջ, գացիք անձամբ փնտրելու կորուստի վտանգին մատնված հատվածը Ձեր հոտին: Գտաք զայն ու մանավանդ գտնվեցաք անկե: Սիրեցիք ամենքը և սիրվեցաք ամենքեն, ու Ձեր հայրական սիրո ճառագայթումով մխիթարեցիք և արտապնդեցիք զանոնք: Եվ օտար ջուրերու մեջ խալաղ չկորսվելու գաղտնիքը պարզեցիք անոնց, հորդորելով, որ իրենց հայացքները շարունակ հառած պահեն Մայր Աթոռ ու Էջմիածնին և անով մարմնավորված սրբություն-

ներում: Երախտապարտ է արդարև արտասահմանի հայությունը Ձեր այս հայրական հոգածության ու հայրապետական հետաքրքրության համար:

Բաշխեցիք Ձեր հայրապետական օրհնությունները, կոնդակներով ու ս. Գրիգոր Լուսավորչի շքանշաններով, ոչ միայն Մայր Աթոռի բարերարներուն, նյութական նվիրատուներուն, այլ նաև մեր ժողովուրդի բարոյական նվիրատուներուն, այսինքն մտքի ու գեղարվեստի մշակներուն, որոնք ամբողջական նվիրումով, հաճախ առանց փողի և թմբուկի, կծառայեն մեր դպրության և հայ մշակույթի այլ մարզերուն մեջ:

Երկրորդ կետը, զոր կուզենք ընդգծել այս երջանիկ առիթով, Մայր Աթոռի ամբողջական վերականգնումը և նյութական վերաշինությունն է: Ավելորդ կնկատենք թվել փաստերը մի առ մի: Քարերը կաղաղակեն արդեն այդ մասին: Ու Մայր Աթոռի ընդհանրական նյութական այդ վերելքը մարմնավորված ու խորհրդանշված է վերանորոգյալ Վեհարանի այս հույակերտ կառույցին մեջ, որ պատիվ կբերե ունե եկեղեցիին: Մենք հույս մեծ ունինք, թե Մայր Աթոռի նյութական այս վերանորոգչական գործին պիտի հաջորդե Հայց. եկեղեցիի վարչական մեքենականության վերանորոգությունը, իր մայր կանոնագիրով ու եկեղեցական կանոնագիրքով:

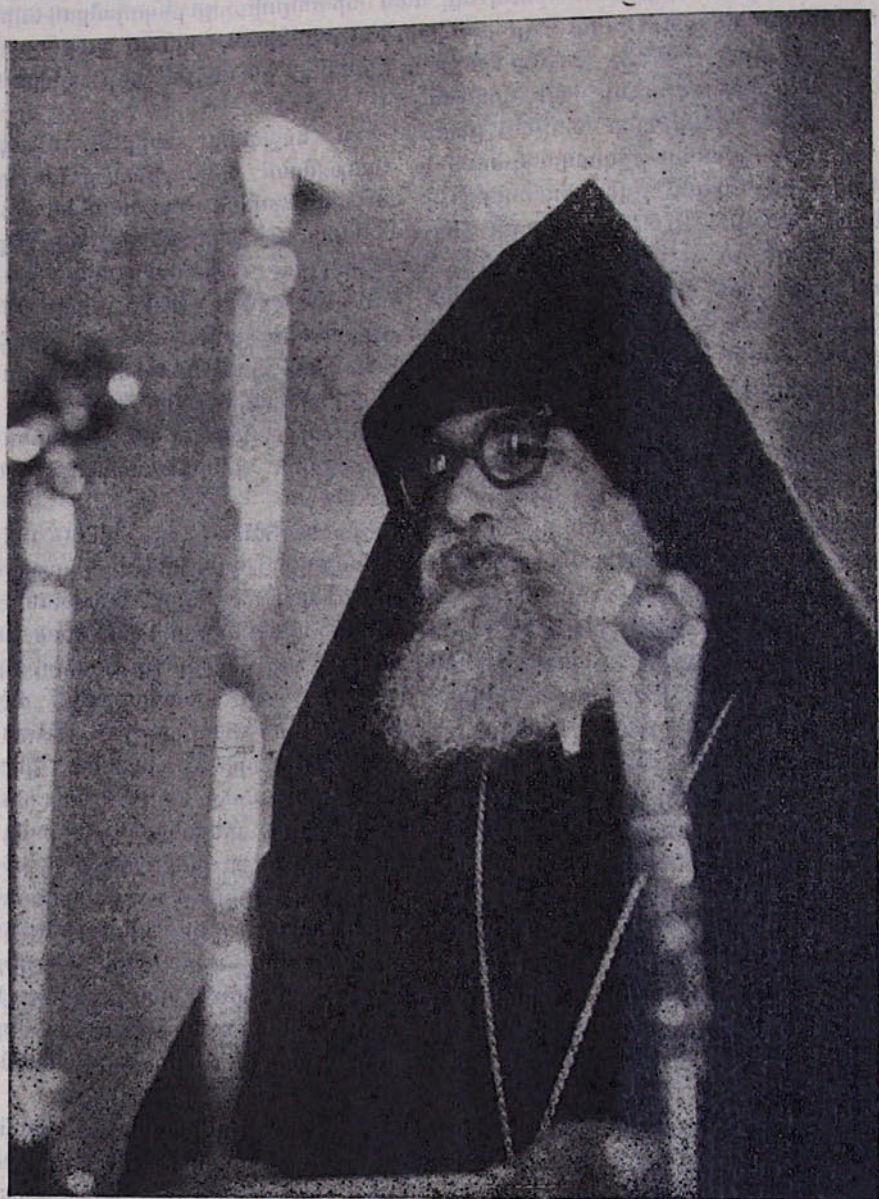
Երրորդ կետը, որուն կուզենք անդրադառնալ ու շեշտել անոր կարևորությունը, Նոր Կտակարանի արևելահայ բարբառի թարգմանությունը և հրատարակությունն է Մայր Աթոռի տպարանեն:

Մարդիկ ընդունին կամ ոչ՝ մեր հավատքը և համոզումը կմնա անխախտ, թե Նոր Կտակարանը աշխարհի Գերագույն Գիրքն է: Մարդկության վրա ամենեն բարերար ու դրական ազդեցությունը ներգործող Մատյանն է: Եթե հանուն Ավետարանի գործված են նաև երբեմն մեղքեր կամ եղած են չարաշահություններ, մեղավորը Ավետարանը չէ, այլ անկատար մարդը, որ հաղորդ չէ եղած Ավետարանի ոգիին և տառին: Նոր Կտակարանի մեջ հայտնված են ավելի բարձր ճշմարտություն չէ տրված մարդկության. «Աստված սեր է». կամ «Աստված Լույս է. Անոր մեջ խավարի ոչ մեկ հետք կա» պատգամված է անոր սրբազան էջերուն մեջ, իբրև բարձրագույն ճշմարտություն: Նոր Կտակարանի քարոզած են ավելի բարձր բարոյական չէ ավանդված մարդերուն. «Սիրե ընկերդ անձիդ պես». կամ «Ըրե ընկերոջդ այն, ինչ որ կուզես, որ ընկերդ ընե քեզի»: Ասոնք կկազմեն կորիզը և համադրությունը Ավետարանի ընկերային բարոյականին, որ եթե գործադրվի, ինքնին պիտի վերնան աշխարհեն պաղ կամ տաք բոլոր պատերազմները և բոլոր անարդարությունները. վերջ պիտի գտնեն բոլոր անհավասարությունները և ընկերային շահագործումները: Հետևաբար Ավետարան հրատարակել՝ կնշանակե ծառայել համամարդկային արդարության ու ճշմարտության դատին:

Բաց աստի, խաղաղությունը, որ մարդկային ազգի գերագույն բաղձանքը և բարիքն է, ուրիշ ոչ մեկ գրքի մեջ այնքան կարևորություն և շեշտ ստացած է, որքան Ավետարանի էջերուն մեջ: Բետևաբար զայն հրատարակել ու տարածելը՝ կնշանակե ծառայել նաև խաղաղության դատին:

Ձեր Վեհափառության օրով ու գլխավորությամբ հրատարակված Ավետարանը կմնա Ձեր Ս. Օծության կոթողական գործերեն մեկը: Մենք մեծ գոհումակությամբ իմացանք, որ արդեն իսկ պատրաստված է Ավետարանի արևմտահայ աշխարհաբարի թարգմանությունը և մոտ օրեն լույս կտեսնե արտասահմանի մեջ: Այս իրողությունը կներշնչե մեզի այն հույսը և վստա-

հույությունը, թե Նոր Կտակարանի ամբողջական հրատարակության պիտի հաջորդե նույնքան և ավելի կարևոր հրատարակությունը ամբողջ Աստվածաշունչին, իր գրաբար ու աշխարհաբար ձևերում մեջ: Ասիկա պիտի լինի Ձեր Ս. Օծության բազմարդյուն գործունեության պսակը և գագաթը:

Ամենապատիվ տ. Շնորհք սրբազան պատրիարք Կ. Պոլսի

Աստվածաշունչի հրատարակությունը, բացի իր կրոնաբարոյական բարձր նպատակեն, պիտի ունենա իր բովանդի բարիքները հայ դպրության ու մշակույթին ընդհանրապես և հայ լեզվաբանության մասնավորաբար:

Ծանոթ է, թե մեր գրաքար Աստվածաշունչը առաջին գործը և գլուխ-գործոցն է հայ գրավոր դպրության: Մեր դասական լեզվի գրեթե ամբողջ բառազանձը համադրված է անոր մեջ: Այնտեղ է մեր զույգ աշխարհիկ բարբառներու մայրը, մեր գրաքար լեզուն, իր ոսկեղենիկ փառքին ու վսեմ պարզության մեջ: Հետևաբար խոշոր ծառայություն մը պիտի լինի մեր մտավորականության և հայ դպրության՝ Աստվածաշունչի գիտական գրաքար հրատարակությունը և անոր ճշգրիտ թարգմանությունը:

Ձեր Ս. Օծության նախաձեռնությամբ ի գլուխ հանված մեր պատմական բազմաթիվ տաճարներու նյութական նորոգչական գործերը մեզի կներշնչեն այն հույսը, թե ասոնց պիտի հաջորդեն վերանորոգչական աշխատանքները նաև մեր եկեղեցիի բարոյական հորինվածքին վրա, ծիսական, արարողական ու ժամապաշտական մարզերուն մեջ. որովհետև ասոնք ալ կկարոտին պարբերական վերանորոգության կամ բարեգարդման, ինչպես մեր նյութական տաճարները. որովհետև անոնք ալ ենթակա են ժամանակներու եղծիչ ազդեցության, ինչպես եղած են մեր քարեղեն կառույցները:

Թող ներվի ինձ, Վեհափառ Տեր, վերադառնալ պահ մը իմ իսկական հանգամանքին, իբրև պատրիարք հայոց Թուրքիո, ու այս անգամ թարգման հանդիսանալ նաև իմ ժողովուրդիս զգացումներուն մասնավորաբար:

Մենք այս ցնծատոնին, այսինքն Ձեր անձին հանդեպ երախտիքի արտահայտության այս հանդեսին, նախ կբերենք պարզուկ սերը և անսահման նվիրումը Թուրքիո հայության այն հատվածին, որ ցրված է գավառներու հեռավոր մեկության մեջ ու կապրի մնացորդացի իր սրտմաշուք օրերը: Ասոնք գրեթե մոռցած ու մոռնալու վրա են այն ամենը, որոնք անհրաժեշտ են ժողովուրդներու կենսունակության և տևականացման համար. բայց անոնք առնվազն կպահեն դեռ հիմնական երկու խարիսխները իրենց գոյության. նախ հայ ծնած ըլլալու գիտակցությունը. և ապա՝ մայր եկեղեցիի, և անով՝ Մայր Աթոռի զավակ մկրտված ըլլալու համոզումը: Կբերենք ապա որդիական խորունկ ու խանդավառ սերը Թուրքիո հայության մյուս մեծ զանգվածին, որ ամփոփված է Վոսիորի զույգ ափերուն վրա. ըսել կուզենք իսթանպուլահայության, որ երբեմն կեդրոնը և կառավարողը եղած էր ամբողջ արևմտահայության: Որքան ալ կապրի ան այսօր իր նվազման օրերը, գրեթե ամեն մարզի մեջ, մեկ բան սակայն չէ նվազած այնտեղ. այդ հարումն ու հավատարմությունն է մեր կրոնական սրբություններուն, ու այդ սրբությունները մարմնավորող Մայր Աթոռին և անոր Գահակալին՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետին հանդեպ:

Պոլսո հայության տարեգրության ու ժամանակակից սերունդի հիշողության մեջ անջնջելի պիտի մնա Ձեր Ս. Օծության պատմական այցելությունը պատմական այս քաղաքին: Ուստի անոնց որդիական կարոտի և խոր հարգանքի զգացումներուն կմիացնենք նաև անոնց անմար հույսը, թե օրին մեկը պիտի ստեղծվին ավելի բարեբաւտիկ պայմաններ, երբ անգամ մը ևս պիտի ապրին անոնք երջանկությունը Ամենայն Հայոց Հայրապետը իրենց մեջ ունենալու:

Մենք ամենքս պիտի աղոթենք Վեհիդ թանկագին կյանքին արևշատության համար: Պիտի աղոթենք Ձեր մշտական ու տոկուն քաջառողջության համար, որպեսզի Հայց. առաքելական եկեղեցին ու հայ ժողովուրդը երկար վաչկեն Ձեր շինարար ու բարերար հայրապետությունը: Պոլսո շրջանակներու մեջ հաճախակի գործածված ծանոթ բացատրությամբ մը՝ անպակաս

կողքին, երբ նա ծանր փորձություններ է կրել: Հայ եկեղեցու հեղինակությունը իրոք որ շատ մեծ է ոչ միայն մեր հայրենիքում, այլև ամբողջ աշխարհում: Դրա վկայությունն է այս հանդիսավոր ժողովը, որի մասնակից-

Նորին Արքեպիսկոպոս Ս. Դիմեն Արքազան Պատրիարք Մոսկվայի և համայն Ռուսաստանի
ների թվում Մենք տեսնում ենք քրիստոնեական մյուս եկեղեցիների հարգարժան ներկայացուցիչներին, որոնք եկել են կիսելու հայ հավատացյալ ժողովրդի այս երջանիկ հանդիսության ուրախությունը:

Ռուս պրավոսլավ եկեղեցին հատուկ հարգանք ու սեր է տաժում դեպի հայ առաքելական հնադարյան եկեղեցին: Աշխարհագրականորեն մենք մոտիկ ենք իրար, մեր ժողովուրդների ճակատագրերը սերտորեն շաղկապ-

ված են միմյանց պատմականորեն, մենք միական ենք ավետարանական ուսմունքի հաստատման մեջ, իրար հետ ունեցած մեր բարեկամական հարաբերության, դեպի մեր մերձավորները տաժած ծառայական սիրո, երկրի վրա խաղաղության գոյծի ամրապնդման և մեր սովետական մեծ պետության բարիքների բազմապատկման մեջ:

Մենք վստահություն ենք հայտնում, որ Մեր այս այցելությունը ավելի ևս կամրապնդի եղբայրական սրտագին սիրո կապերը մեր սուրբ եկեղեցիների միջև:

Ձերդ Սրբություն, թույլ տվեք Մեզ ռուս պրավոսլավ եկեղեցու անունից մեկ անգամ ևս սրտագին ողջունել Ձեզ այս նշանակալից օրվա առթիվ, ջերմորեն շնորհավորել Ձեզ Ձեր սրբազան հոբելյանի կապակցությամբ, միաժամանակ ողջունել Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցու եպիսկոպոսաց և ամբողջ հոգևոր դասին, ինչպես նաև հավատացյալ ժողովրդին, որ ի Հայաստան և ի սփյուռս աշխարհի:

Մենք հայտնում ենք Ձերդ Սրբությանը Մեր սրտագին շնորհակալությունը Ձեր սիրալիր ու առատաձեռն հյուրասիրության համար և ամբողջ հոգով մաղթում Ձեր գլխավորած եկեղեցուն հետագա ծաղկում, իսկ անձամբ Ձեզ՝ քաջառողջություն, աստվածատուր ուրախություն և հաջողություն Ձեր բոլոր հետագա ձեռնարկումների մեջ:

Թող մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսը երկար տարիներ պահպանի Ձերդ Սրբությանը բարեհաջողությամբ:

ՎՐԱՑ ՕՐԹՈԴՈՔՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՊԱՏՐԻԱՐԺ-ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ ԴԱՎԻԹ Ե-Ի ԽՈՍԲԸ

Այս է որդին, որ ստեղծեց Աստված:

Ժառանգորդ Հիսուսի, համագոր հրեշտակների:

Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգեն Առաջին:

Այս օրը հայ եկեղեցու համար բախտավոր մի օր է, որովհետև Դուք կարողացաք քսան տարիների Ձեր ստեղծագործ աշխատանքներով պատիվ բերել նրան:

Այսօր, երեկ և նախանցյալ օրն իմ սիրտը լի էր ուրախությամբ: Համայն Վրաստանը ողջունում է Ձեր գործունեության 20-ամյակը:

Վրաց եկեղեցին քրիստոնեական եկեղեցու հնագույն Աթոռներից մեկն է: Ո՛չ օսմանցիները և ո՛չ պարսիկները չկարողացան մեր աշխարհից ջնջել քրիստոնեությունը:

Ձերդ Սրբություն, մեր երկու եկեղեցիների և ժողովուրդների բարեկամությունը շատ հին է և սերտ: Ո՛չ մի ուժ աշխարհում չի կարող խախտել մեր դարավոր եղբայրության այդ ամուր կապը: Դուք ամեն ինչ արել եք և շարունակում եք անել, որպեսզի աշխարհի բոլոր ժողովուրդներն ապրեն խաղաղության մեջ, ապահով ու երջանիկ:

Կրկին անգամ հայտնում եմ իմ խորագգաց շնորհակալությունները Ձեր եղբայրական հրավերի և սիրալիր ընդունելության համար:

Խաղաղություն ամենեցուն:

Նորին Սրբություն Տ. Դավիթ Ե Պատրիարք-կաթողիկոս վրաց օրթոդոքս եկեղեցու

ՀՆԴԻԿ ՄԱԼԱԲԱՐ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ
ԲԱՍԻԼԻՈՍ ՄԱՐ ԹՈՄԱ ՄԱՏԹԵՈՍ ԱՌԱՋԻՆԻ ԽՈՍԲԸ

Ձերդ Սրբություն Վազգեն Ա կաթողիկոս,

Ձերդ Սրբություն Պիմեն Պատրիարք,

Ձերդ Սրբություն Դավիթ Ե կաթողիկոս,

Ձերդ Ամենապատվություն կարդինալ Վիլլբրանդս,

Գերաշնորհ և պատվարժան եպիսկոպոսներ ու հյուրեր,

Երկար ժամանակ Մեր փայփայած ցանկությունն էր՝ այցելություն տալ

Հայաստանի մեր հարգարժան քույր եկեղեցուն և տեսնել այն ակնհայտորեն հաջող առաջնորդության պտուղները, որ Նորին Սրբություն Վազգեն կաթողիկոսը տվել է Հայց. եկեղեցուն անցնող քսան տարիների ընթացքում:

Նորին Սրբություն Տ. Բասիլիոս Մար Թոմա Մատթեոս Ա. կաթողիկոս հնդիկ մազաբար եկեղեցու

Այժմ մեզ համար մասնավոր պատիվ է շնորհավորել Ձերո Սրբությանը՝ ս. Էջմիածնի հիմնավորց գահին Ձեր բարձրամակու 20-րդ տարեդարձի կապակցությամբ:

Այս առթիվ բերում ենք Ձեզ Մեր անձնական եղբայրական ողջույնները և բարի մաղթանքները, ինչպես նաև բարեմաղթությունները մեր 12 թեմա-

կալ առաջնորդ եպիսկոպոսների, մեր ավելի քան հազար ծխական համայնքների և մեր մեկուկես միլիոն հավատացյալների:

Իբրև հետևանք այն իրողության, որ ս. Թովմաս առաքյալը քաջաբար հասավ այն ժամանակվա ծանոթ աշխարհի ամենահեռավոր անկյունները, մենք այսօր Հնդկաստանում պատիվն ունենք խոնարհաբար կրելու Քրիստոսի ջահը՝ լույսն աշխարհի: Սակայն ճիշտ այն պատճառով, որ մենք այնքան հեռու էինք մեր քույր եկեղեցիներից, ս. Թովմասի գահը երկար ժամանակ մեկուսացած մնաց մյուս քրիստոնյա եկեղեցիներից: Այսօր այս տեխնիկական դարը և էկոմենիկ շարժումը մեզ նորից իրար մոտ են բերել: Ձերդ Սրբության այցելությունը մեր եկեղեցուն, ավելի քան տասը տարիներ առաջ, դեռևս հիշվում է որպես Հնդկաստանում մեր եկեղեցու վերջին շրջանի պատմության մեծ իրադարձություններից մեկը: Հաճելի է Աստուծո, որ Մենք այժմ փոխադարձում ենք այդ այցելությունը՝ այսպիսով հայրապետական մակարդակի վրա ամրապնդելով այն սերտ կապերը, որոնք մեր երկու եկեղեցիներն իրար են միացրել Քրիստոսի մարմնի մեջ՝ սկսած մեր եկեղեցիների սկզբնավորության հնագույն ժամանակներից:

Այս երջանիկ առիթով թույլ տվեք մի անգամ ևս շնորհավորել Ձերդ Սրբությանը Ձեր քսանամյա հայրապետության հանգրվանին և աղոթել Աստուծո, որպեսզի Ձերդ Սրբությանը շնորհի շատ տաճարայիններ՝ հովվելու համար այս հիմնավոր քույր եկեղեցին, պարզևի Ձեզ քաջառողջություն, խոր իմաստություն, նվիրյալ գործակիցներ և այն ամենը, ինչ անհրաժեշտ է արդյունավետ ծառայության՝ հովվելու համար այս եկեղեցին որպես Ծայրագույն Պատրիարք և կաթողիկոս Ամենայն Հայոց:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՎԻԼԼԱՐԱՆԴՍԻ ԽՈՍՔԸ

Ձերդ Սրբություն,

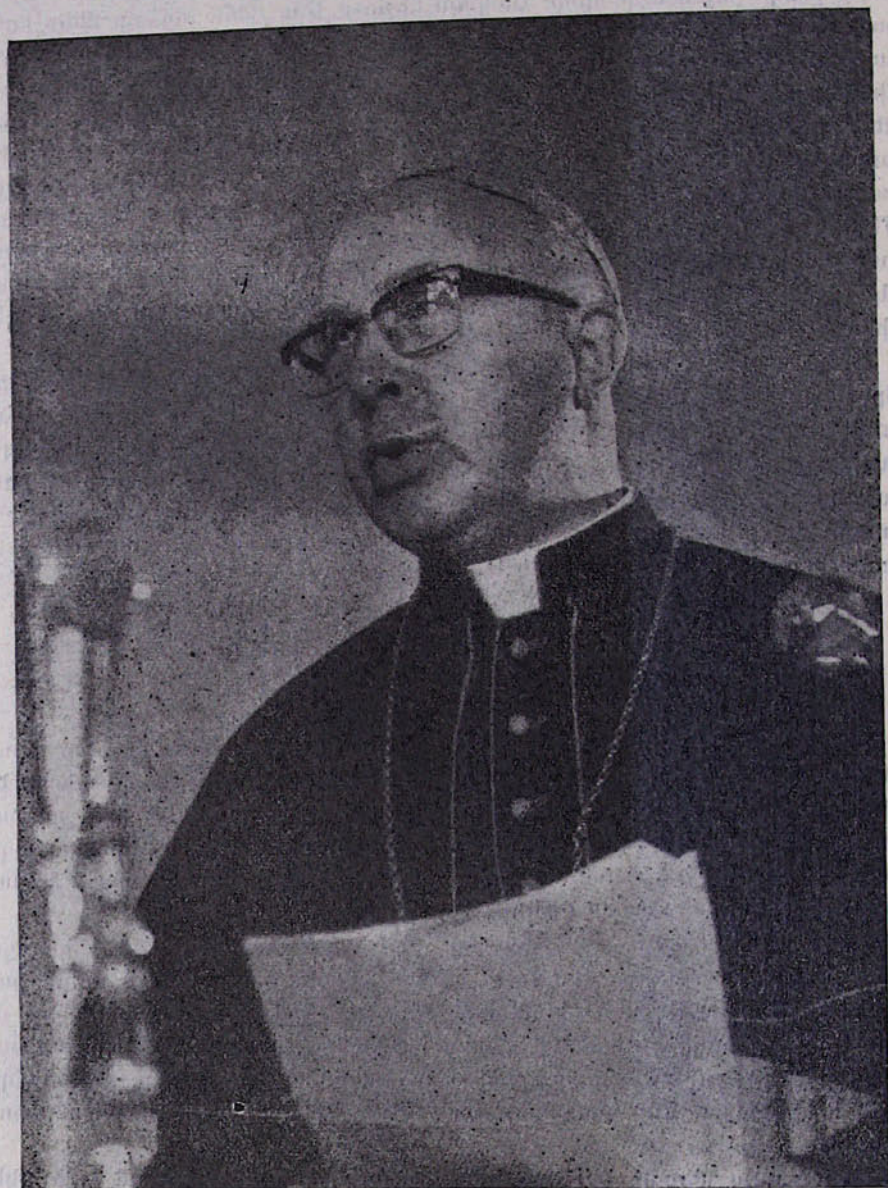
Այցելել էջմիածին՝ հայ եկեղեցու սուրբ քաղաքը, միշտ էլ խոր ուրախության մի առիթ է առաջին հերթին այն հայերի համար, որոնք ուխտի են գալիս այստեղ աշխարհի այն բոլոր երկրներից, ուր ձեր ժողովրդի շարժումն և գործունյա ոգին կամ սփյուռքի պայմանները քշել-տարել են նրանց, ապա նաև մյուս ազգերի քրիստոնյաների համար, ինչպիսի եկեղեցական իշխանության էլ ենթակա լինեն նրանք:

Այս անգամ Պողոս Զ Պապը, որ մեծ սեր է տաժում ձեր եկեղեցու նկատմամբ, մանավանդ Ձերդ Սրբության այցելությունից հետո սուրբ քաղաք՝ Հռոմ, առավել մեծ սիրով ընդունեց Ձեր հրավերը՝ պաշտոնական մի պատվիրակություն ուղարկելու էջմիածին՝ երկու կարևոր շարժառիթներով. առաջինը՝ սրբալույս մեռոնի օրհնության հանդիսավոր արարողություններն էին, և երկրորդը՝ Ձեր գահակալության 20-րդ տարեդարձի տոնակատարությունը:

Սրբալույս մեռոնի օրհնությունը հոգևոր մեծ նշանակություն ունի Եկեղեցու համար: Այս արարողության ամենանշանակալից կողմը գուցե նրա ներկայացրած կարևորությունն է Եկեղեցու միությունն արտահայտելու տեսակետից: Եկեղեցու պետի կողմից սրբագործված մեռոնը եկեղեցական կենտրոնից տարվում ու բաշխվում է բոլոր թեմերին, բոլոր եկեղեցիներին: Այսպիսով հաստատվում և սրտաճաշակվում է հոգևոր կենտրոնի կապը եպիսկոպոսի հետ:

Սրբալույս մեռոնը սահմանված է խորհրդակատարությունների համար:

Մեռունը Սուրբ Հոգով օծվելու նշանն է: Հունարեն «Քրիսմա» բառը հիշեցնում է Քրիստոսին, որը Օծյալն է Աստուծո: Քրիստոս ծառայի կերպարանը՝ ընդունեց՝ պահելով հանդերձ իր մեջ աստվածության լրիվությունը, և այդպիսով օծեց իր մարդկային բնությունը՝ լցնելով այն Սուրբ Հոգով:

Կարդինալ Ժամ Վիլբրանդս

Նա նույն Հոգին փչեց իր առաքյալների վրա՝ ասելով. «Առէ՛ք Սուրբ Հոգին»: Նա տվեց Հոգին ամբողջ Եկեղեցուն Հոգեգալստյան օրը: Առաքյալներն այնուհետև շարունակեցին տալ այդ Հոգին բոլոր նրանց, ովքեր մկրտված էին: Այսպիսով, քրիստոնյան դառնում է Աստուծո օծյալը և մասնավոր կերպով միանում Քրիստոսին, որը Գերագույն Օծյալն է:

Արքայույս մեռոնը, հետևաբար, դրոշմն է ոչ թե մի ինչ-որ օծման, այլ Սուրբ Հոգով օծման և ի Բրիստոս միության: Միանալով ի Տեք, քրիստոնյաները միացած են լինում միմյանց հոգևոր մի կապով, որը հանդիսանում է եկեղեցու խորհրդակատարական իրականությունը:

Արքայույս մեռոնը, հետևաբար, դրոշմն է ի Բրիստոս միության և եկեղեցական միության:

Ահա թե ինչու արքայույս մեռոնի օրհնությունը մի տոն է ողջ եկեղեցու համար: Այս պատճառով է, որ Պողոս Զ Արքազան Քահանայապետը սիրահոծար ընդունեց Ձերդ Արքության հրավերը՝ ուղարկելու մի պատվիրակություն, որպեսզի ներկա լինի այս տոնակատարությանը և մասնակցի ձեր եկեղեցու, նրա նվիրապետության ու նրա ժողովրդի ուրախությանը և մասնավորապես Ձեր անձնական ուրախությանը, որպես հայ եկեղեցու Հովվապետի:

Այսպիսով, ես արդեն գալիս ու կանգ եմ առնում այստեղ մեր ներկայության երկրորդ շարժառիթի վրա. դա Ձեր գահակալության 20-րդ տարեդարձն է, դա Ձեր տոնն է, իբրև հայ առաքելական եկեղեցու առաջին Հովվի:

Կցանկանալի այս առթիվ վկայակոչել մի քանի իրադարձություններ, որոնք պատմական կարևոր նշանակություն են ներկայացնում մեր երկու եկեղեցիների հարաբերությունների մեջ և որոնք տեղի ունեցան քսան տարիների այս երկար ժամանակաշրջանի ընթացքում:

Ամենից առաջ դա այն փաստն է, որ Ձերդ Արքությունն ընդունեց Հոռմի Արքազան Քահանայապետի հրավերը՝ ուղարկելու դիտորդ-պատգամավորներ Վատիկանի Բ ժողովին: Այդ ժողովի տարբեր նիստերի ընթացքում հայ առաքելական եկեղեցին ներկայացվեց դիտորդ-պատգամավորներով, որոնք հնարավորություն ունեցան ձեր եկեղեցուն հաղորդելու հավաստի տեղեկություններ մեր եկեղեցու կյանքի, նրա աստվածաբանական և հովվական վերածննդի մասին այսօրվա աշխարհում: Փոխադարձաբար մենք ևս հարստացանք այն զրույցներով և գաղափարների փոխանակությամբ, որ ունեցանք ձեր դիտորդների հետ, որոնք շատ բան հաղորդեցին մեզ հայ առաքելական եկեղեցու պատմության, ավանդությունների և արդի վիճակի վերաբերյալ:

Մեր երկու եկեղեցիների միջև ստեղծված այս նոր հարաբերությունների ամենահանդիսավոր արտահայտությունն ու հաստատումը հանդիսացավ այն այցելությունը, որ Ձերդ Արքությունը, գալով սուրբ Էջմիածնից, տվեց Հոռմի սուրբ քաղաքին: Երջապատված ձեր նվիրապետության մեծարգո անդամներով, ինչպես նաև Սովետական Հայաստանից և սփյուռքից եկած բազմաթիվ հավատացյալներով, Ձերդ Արքությունը փոխանակեց խաղաղության համբույրը Նորին Արքություն Պողոս Զ Պապի հետ՝ միասնաբար աղոթելով սուրբ Պետրոս առաքյալի գերեզմանի վրա: Արքազան Պապի հետ միասին Դուք հրավիրեցիք «բոլոր քրիստոնյաներին և հատկապես կաթոլիկ եկեղեցու և Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցու զավակներին» առավել հավատարմությամբ պատասխանելու Սուրբ Հոգու կոչին, որը մղում է նրանց դեպի առավել խոր միություն, մեր բոլորի Փրկչի կամքի համաձայն, և որն առավել բեղմնավոր կդարձնի քրիստոնյաների ծառայությունը աշխարհին» (Համատեղ Հայտարարություն, Վատիկան, 1970 թ. մայիս 12):

Ես ուրախ եմ այստեղ, այս պահին ներկայացնելու Նորին Արքություն Պողոս Զ Պապին և փոխանցելու Ձեզ Արքազան Քահանայապետի անձնա-

կան ցանկությունները. «Գիտակից այն նշանակությունն ու կարևորությանը, որ ունեն այս կրկնակ տոնակատարությունները Ձեզ համար և ձեր եկեղեցու համար, Մենք բարձրացնում ենք Մեր աղոթքն առ Աստված, որպեսզի այս իրադարձությունները լինեն ուրախության և հոգևոր վերազարթոնքի մի աղբյուր ձեր բոլոր հավատացյալների համար և մի առիթ՝ քրիստոնյաների միջև եղբայրական սիրո խորացման ու բարի կամքի տեղ բոլոր մարդկանց միջև միաբանության: Արտահայտում ենք Ձեզ Մեր աղոթքի մեջ կատարած Մեր ջերմ մաղթանքը. թող այս հանդիպումը կարևոր մի հանգրվան հանդիսանա եկեղեցական կատարյալ միության ճանապարհի վրա, հավատի և սիրո մեջ»:

Ձերդ Սրբություն, այժմ թույլ տվեք ինձ Ուտրեխտի արքեպիսկոպոսի և Հոլանդիայի եպիսկոպոսաց ժողովի նախագահի իմ հանգամանքով, ավելացնել մի քանի անձնական խոսքեր: Մասնատեխտի գլխավոր եկեղեցում յոթ տարին մեկ կատարվում են հանդիսություններ՝ ի պատիվ և ի հիշատակ չորրորդ դարում ապրած մի սուրբ եպիսկոպոսի, որը մասնակցել է Նիկիո տիեզերական ժողովին և Սարդիկեի ժողովին: Նա եկել է իմ երկիրը քարոզելու համար Ավետարանը: Նրա հիշատակը միշտ թարմ է մնում հոլանդացի կաթոլիկ հավատացյալների մտքում, հատկապես Հոլանդիայի հարավում գտնվող Լիմբուրգ նահանգում: Նա կոչվել է Սերվացիոս և մեզ մոտ է եկել Հայաստանից: Այս տարի ես ուրախությունն ունեցա նախագահելու մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի այդ ծառայի պատվին կազմակերպված հանդիսություններին և աղոթեցի նրա հայրենի երկրի հավատացյալ ժողովրդի համար, ողջ հայ ազգի և ի մասնավորի Ձերդ Սրբության համար:

ԼՈՆԴՈՆԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԶԵՐԱԼԴ ԱԼԵԿՍԱՆԴՐ ԷԼԻՍՈՆԻ ԽՈՍԲԸ

Ձերդ Սրբություն,

Գերհարգելի եկեղեցական պետեր և ներկայացուցիչներ,

Ձերդ Վսեմություն պր. Գասպարյան և հարգելի ներկաներ.

Մենք մեծ շնորհ ենք համարում, որ մեր եկեղեցին ևս հրավիրեցիք ներկա գտնվելու և մասնակցելու այս երկու մեծ հանդիսություններին: Այս առթիվ մեր շնորհակալությունն ենք հայտնում Ձեր սրտաբաց հյուրասիրության համար:

Մեր ներկայությունն այստեղ արտահայտում է սրտագին, երկարամյա ու ջերմ հարաբերությունը մեր երկու եկեղեցիների միջև: Մենք Լոնդոնի մեջ գնահատում ենք հատկապես մեր երկու եկեղեցիների միջև գոյություն ունեցող այս սերտ կապը: Ուրախ ենք հայրապետական պատվիրակ տ. Ներսես եպիսկոպոսի ներկայությամբ Լոնդոնի մեջ: Անգլիկան եկեղեցու համար մեծ հաճույք և ուրախություն եղավ, անցյալ տարի, ընդունել Ձերդ Սրբությանը Լոնդոնում, երբ եկել էիք օծելու ս. Պետրոս եկեղեցին:

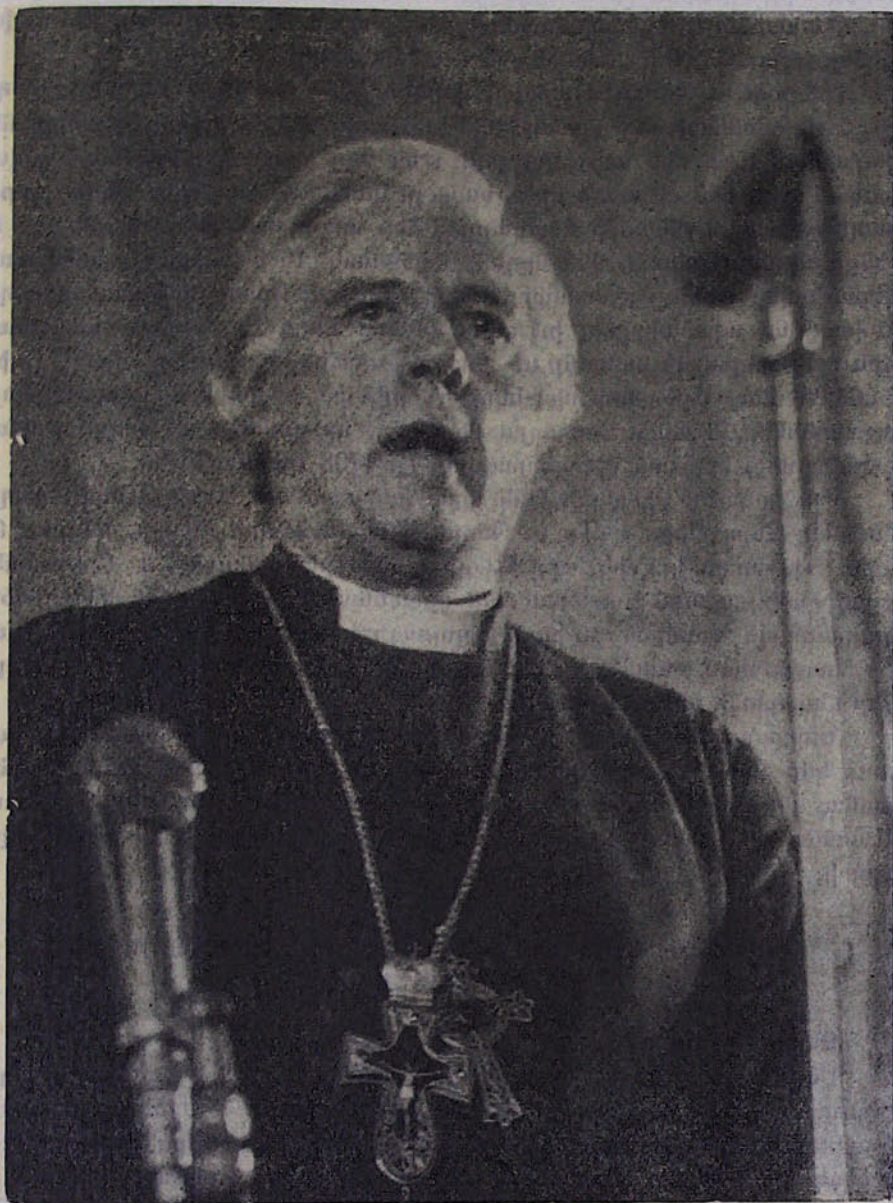
Չափազանց ուրախալի է, որ Անգլիայում գոյություն ունի հայկական եկեղեցական մի համայնք, որն ապրում, գործում և աղոթում է քրիստոնեական, եղբայրական ոգով:

Այս առիթը սակայն, Ձերդ Սրբություն, մեզ համար ունի մասնավոր նշանակություն, երբ եկել ենք մասնակցելու Ձեր գահակալության քսանամյակին նվիրված հանդիսությանը:

Ձեզ բերում եմ հատուկ համակրությամբ և սիրով լեցուն շնորհավորանքները Քեմտրեբրիի արքեպիսկոպոսի և կարծում եմ դրանով արտա-

հայտած լինել անգլիկան ամբողջ համայնքի զգացումները՝ շնորհավորելով Ձեզ Ձեր գահակալության առիթով:

Անշուշտ ո՛չ մեկ նվեր կկարողանար արդարորեն արտահայտել մեր հարգանքը Ձերդ Սրբության նկատմամբ: Այնուամենայնիվ մեզ համար հանելի է այս ուրախ առիթով Ձեզ մոտ թողնել մի հիշատակ՝ արտահայտությունը մեր համակրության և հարգանքի:

Նորին գերաշնորհություն Ջերալդ Ալեքսանդր Էլիսոն եպիսկոպոս Լոնդոնի

Վերջին ամիսներին մտահոգ էի և մտածում էի, թե ինչպես կարող եմ հարմար և արժանավայել ձևով արտահայտել մեր համակրությունը և զգացումները Ձեր նկատմամբ: Եվ, որպես Լոնդոնի եպիսկոպոս, հիշեցի երկու

շենքերի մասին, որոնք փառքն են կազմում Լոնդոնի: Դրանցից մեկը Վեստ-մինիստեր աքբայարանն է, որի հիմնադրության 900-ամյակը հիշատակվեց 1965 թվականին: Այդ առիթով հատկապես պատրաստվեց հիշատակի մի ափսե, որ քիչ հետո ներկայացնելու են Ձեզ:

Բայց ինչպես Ձերո Սրբությունը գիտե, Վեստմինիստերի վանքը հատուկ տեղ ունի անգլիկան եկեղեցու կյանքում: Այդ վանքը չի մտնում ո՛չ Քնոշ-բերիի արքեպիսկոպոսի և ո՛չ էլ Լոնդոնի եպիսկոպոսի իշխանության ներքև, հետևաբար և Վեստմինիստերից բերված մի հիշատակ բավարար պիտի չլիներ արտահայտելու անձնապես մեր զգացումները:

Լոնդոնի ա. Պողոս տաճարը, լինելով Մայր տաճարը իմ առաջնորդության սահմանների մեջ մտնող, միաժամանակ մեր եկեղեցու կյանքում ներկայացնում է մի հին ավանդություն: Թեև այդ տաճարը հիմնված է ավանդական շատ հին մի տեղի վրա, սակայն կանգուն տաճարի շենքը մոր է բաղդատմամբ Էջմիածնի հնադարյան ձեր սուրբ տաճարի, որովհետև հին շենքը այրվեց Լոնդոնի մեծ հրդեհի ժամանակ՝ 1666-ին, բայց անմիջապես վերաշինվեց Մեծն Քրիստափոր Ռոմի միջոցով: Ուստի, ինչպե՞ս կարող էի լավագույնս արտահայտել իմ զգացումները Ձերո Սրբության նկատմամբ, եթե ոչ՝ բերելով մի մասունք ա. Պողոս տաճարից, որ քիչ հետո պիտի հանձնեն Ձեզ: Այն քարի մի բեկոր է՝ պոկված տաճարի հյուսիս-արևմտյան աշտարակից, և ապա մետաղյա մի վարդ, որ գտնվեց ա. Պողոս տաճարի գոթեթի մեջ, երբ այն վերանորոգվում էր 1708 թվականին:

Այս առիթով միաժամանակ կցանկանայի հայր Մայքլ Մուրի կողմից հանձնել Ձերո Սրբությանը ա. Պողոս Մայր տաճարի նկարը, ինչպես նաև պրն. Գիլբերտի կողմից, որը Անգլիայում ներկայացուցիչն է Քրիստոնեության ծանոթացման և տարածման գրասենյակի, գեղեցկորեն կազմված և զարդարված Աստվածաշնչից և աղոթագրքից մի օրինակ՝ այն խոստումով, որ հետագայում առավել ևս օգտակար գրքեր պիտի կարողանանք ուղարկել ձեր ճեմարանի սաների համար:

Ներկայացնելով Ձեզ այս փոքր հուշանվերները, ողջունում և շնորհավորում ենք Ձերո Սրբությանը որպես մի մեծ եկեղեցականի, որպես հանրաճանաչ մի անձնավորության, բայց այս բոլորից վեր, մանավանդ, որպես Աստուծո մի համեստ և սուրբ ծառայի և իր ժողովրդին նվիրված Հովվապետի:

ԲԵԴՐԱՅԻ ՄԻՏՐՈՊՈԼԻՏ ԳԵՐՄԱՆՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՄԱԼԻՍԻ ԽՈՍԷԸ

Ձերո Սրբություն,

Եկել են այստեղ իմ սիրտն ուրախությամբ լեցուն և մասնավոր հպարտությամբ ներկայացնելու իմ Տիրոջը և Պատրիարքին՝ Երուսաղեմի հունաց Նորին Ամենապատվություն Բենեդիկտոս Առաջինին, Ձերո Սրբության գահակալության 20-րդ տարեդարձի այս հանդիսավոր առիթով:

Նախ և առաջ բերում են իմ Հայրապետի եղբայրական ողջույնները, սրտագին շնորհավորությունները և լավագույն մաղթանքներն այս երջանիկ առիթով:

Բերում են միաժամանակ ջերմագին ողջույնները Սիոնի, որ սուրբ Մայրն է բոլոր եկեղեցիների, գերհարգելի Հայաստանյայց եկեղեցուն, որ Ձերո Սրբությունը գլխավորում է Աստուծո շնորհով:

Իմ ջերմագին աղոթքներով միանում եմ բոլոր հավատացյալներին և եղբայրներին ի Քրիստոս, որոնք ներկա են այստեղ, որպեսզի Ձերո՛ր Սրբությունն օրհնվի և գահակալի երկար, քաջատողջ և բարգավաճ կյանքով՝ ի հոգևոր մխիթարություն ձեր ժողովրդի և ողջ Հայաստանյայց եկեղեցու:

Տ. Գերմանոս Մամալիս միտրոպոլիտ

Եվ Մովսեսի նման, որ Սինա լեռան կատարը բարձրացավ և բարձրացրեց իր ձեռքերը, որպեսզի ապրի Իսրայելը (Ելից ԺԷ 11), Ձերո՛ր Սրբությունը ևս թող լինի միշտ իր հայրապետական գահի վրա և բարձրացնի Իր ձեռքերը, որպեսզի ձեր ազգն ու եկեղեցին հաղթանակեն և ապրեն շատ ու շատ օրհնված տարիներ խաղաղության, շինության և անասանության մեջ: Ամեն:

**ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՖՐԱՆԶԻՍԿԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵԾ ԿՈՒՍՏՈՂ ՀԱՅՐ
ՄԱՌԻՐԻԼԻՈ ՍԱԿԿԻԻ ԽՈՍՔԸ**

Ձերդ Սրբություն,

Մենք, իբրև Ֆրանչիսկյան միաբանության անդամներ, որ ուխտ ենք արել ապրելու խոնարհության և աղքատության մեջ, Ձեր այս տոնին բերել ենք մեր սիրտն ու աղոթքը:

Մեծապես շնորհակալ ենք Երուսաղեմի հայոց ամենապատիվ տ. Եղիշե պատրիարքի միջոցով մեզ եղած այս սիրալիր հրավերի համար:

Հայ հավատքի կենտրոն սուրբ Էջմիածնում տեղի ունեցած սրբալույս մեռոնի օրհնության և Ձերդ Սրբության գահակալության քսանամյակի առթիվ կատարված հանդիսությունները, ինչպես նաև մեր ուխտագնացությունները դեպի հայկական պատմական վանքերն ու եկեղեցիները մեզ համար եղան կրոնական ապրումների և հոգևոր մոր փորձառության թանկագին առիթներ:

Մենք այստեղ խորապես տպավորվեցին մանավանդ տեղի ունեցած եկեղեցական վեհաշուք արարողություններից և հայ ժողովրդի ցուցաբերած քրիստոնեական հավատքից ու նրա բարեպաշտիկ ապրումներից:

Մենք Երուսաղեմում շատ սերտ հարաբերության մեջ ենք Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցու հետ, որովհետև Երուսաղեմի հայոց պատրիարքության, ինչպես նաև հույն պատրիարքարանի հետ բաժանում ենք սուրբ Տեղյաց պատախանատվությունը և մանավանդ Քրիստոսի ու Հարության տաճարի պաշտպանությունն ու ծառայությունը:

Մենք երջանիկ ենք մանավանդ քրիստոնեական եկեղեցու մեջ գոյություն ունեցող այն հազվագյուտ իրողության համար, որ ու Հարության մույն տաճարից ներս. մենք՝ երեք քույր եկեղեցիներս, միասին ենք աղոթում, միասին ենք երգում և միասին ենք փառք տալիս Աստծուն:

Հայ եկեղեցու հնադարյան այս սրբավայրում մենք աղոթեցինք ձեր եկեղեցու նվիրապետության, ձեր հավատացյալ ժողովրդի, բայց մանավանդ դարերից եկող ձեր ազգի համար:

Թողնելուց առաջ աստվածաշնչական այս երկիրը՝ Ձեզնից մի շնորհ ունեն խնդրելու. որ բարեհաճեք տալ ինձ և իմ միաբանակից եղբայրներին Ձեր օրհնությունը, որպեսզի ու Գրիգոր Լուսավորչի ներկայությամբ և մեր միաբանության հիմնադիր ու Ֆրանսուա Դ'Ասիզի առաջնորդությամբ կարողանանք պահել քրիստոնեական հավատքը մեր եկեղեցիներից ներս ի փառս Աստուծո և ի հարգանս սուրբ Աստվածամոր. ամեն:

Երևանի ու Մեսրոպ Մաշտոցի անվան ձեռագրաց Մատենադարանի տեսչության, գիտական խորհրդի և ողջ անձնակազմի անունից շնորհավորանքի հետևյալ ջերմ խոսքն ընթերցեց Մատենադարանի տնօրեն **Լևոն Խաչիկյանը**.

ԵՐԵՎԱՆԻ Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՎԱՆ ՁԵՌԱԳՐԱՑ
ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՏՆՕՐԵՆ ԼԵՎՈՆ ԽԱԶԻԿՅԱՆԻ ՈՂԶՈՒՑՆԻ ՈՒՂԵՐԶԸ

**Ձերդ Ս. Օծություն S. S. Վազգեն Ա.
կաթողիկոս Ամենայն Հայոց.**

Վեհափառ Տեր,

Մաշտոցի անվան Մատենադարանի տնօրինությունը և գիտական ողջ անձնակազմը Ձեր գահակալության արդյունավետ քառամյակի և ազգանվեր լայն գործունեության առիթով ջերմորեն շնորհավորում են Ձեզ և ցանկանում առավել բարեհաջող և առավել բեղմնավոր նոր քառամյակներ:

Մենք հպարտությամբ նշում ենք, որ Ձեր Վեհափառությունն այսօր, բազմած Սահակ Պարթև, Ներսես Շնորհալի, Ներսես Աշտարակեցի, Խրիմյան Հայրիկ, Գևորգ Վեցեորդի երջանկահիշատակ կաթողիկոսների գահին, շարունակում է կյանքի կոչել ազգօգուտ նույն ավանդները և ընթանալ հայրենամիտ գործունեության նույն մայրուղիով:

Ծակատագրի բերումով Ձեզ և Ձեր նախորդներից շատերին վիճակվել է հոգալ ոչ միայն մայր հայրենիքում բնակվող, այլև նրա սահմաններից դուրս օտար հորիզոններում պատսպարված հայության հայրենաքաղձ գանգվածների հոգևոր պետքերը և համախմբել նրանց հայրենի երկրի, նրա մշակույթի սրբազան ավանդների շուրջ: Հանրահայտ է, Վեհափառ Տեր, որ այս առումով շատ մեծ են Ձեր ծառայությունները: Սփյուռքահայությանը շնորհած Ձեր այցելությունները հիրավի եղել են կենսապարզ: Դուք ամենուրեք ոտք եք դրել որպես վերածնված Հայաստանի և ազատագրված հայ ժողովրդի երջանիկ առաքյալ՝ նպատակ ունենալով սփյուռքահայության բոլոր հանգրվանները կապել Սովետական Հայաստանի նվիրական հող ու ջրին և լուսավոր առօրյային:

Մեր նախնիները կերտել են մշակութային հոյակապ հուշարձաններ, որոնք ամենուրեք արժանացել են անվերապահ գնահատության: Ըստ այդմ, մեր սրբազան պարտքն է՝ աչքի լույսի պես պահպանել հայ մշակույթի՝ մեզ ավանդված անգնահատելի մասունքները և սրբությամբ փոխանցել գաղիք սերունդներին: Դուք, Վեհափառ Տեր, այս ուղղությամբ ևս բեղմնավոր աշխատանք եք տարել՝ պաշտպան կանգնելով և նոր կյանք պարգևելով հայրենյաց հիշատակներին: Հանրահայտ են Ձեր ջանքերով իրականացած Էջմիածնի Մայր տաճարի մեծածավալ նորոգումները, նրա ներքին և արտաքին բարձրաճաշակ հարդարումը, Վեհարանի շքեղ սրահներում արվեստի նոր թանգարանի ստեղծումը, ինչպես նաև պատմական ու մշակութային մեծարժեք բազմաթիվ հուշարձանների վերակենդանացումը:

Մենք, Մաշտոցի անվան Մատենադարանի ներկայացուցիչներս, խորին երախտագիտությամբ ենք արձանագրում այսօր հին ու միջնադարյան ձեռագրերի հավաքման և պահպանության ուղղությամբ Ձեր ծավալած նպատակադիր ու արդյունավետ գործունեությունը, որն արտահայտվել է Մաշտոցի անվան Մատենադարանին մեր մշակույթի տասնյակ մեծարժեք հուշարձանների նվիրաբերությամբ, որոնց մեջ հատուկ հիշատակության են արժանի Ձեր սիրելի մոր անունը հավերժացնող Ավետարանը և Թորոս Ռուսինի բարձրարվեստ մանրանկարներով զարդարված ձեռագրերը:

Դրվատելով Ձեր հայրենամիտ գործունեության արդյունքները, չենք կարող այսօր չհիշել, որ դրանք արգասավորվել են աշխարհի խաղաղության պայմաններում: Հայ ժողովուրդն առավելագույնս գիտե գնահատել

խաղաղությունը, որին այնքան ծարավի է եղել դարերի ընթացքում: Այս ճշմարտությունը Ձեզ քաջ հայտնի է: Այդ չէ՞ պատճառը, որ Դուք իրապես աշխարհի շատ բեմերից արտասանեցիք Ձեր ազնիվ «խաղաղություն ամենեցուն»-ը: Ահա թե ինչու, Վեհափառ Տե՛ր, Դուք արժանի եք կրկնակի մեծարման մաս խաղաղության պահպանության գործին բերած Ձեր հետևողական ջանքերի համար, որը բարձր է գնահատվել սովետական պետության կողմից և նշանավորվել Ձեզ տրված կառավարական պարգևներով:

Ընդամենը քսան տարի... քայց անմնացորդ նվիրաբերման որքան եռանդ, ինչպիսի՜ մեծարժեք արգասիքներ, ի՜նչ մնայուն կոթողներ...

Ի լրումն բանից մերոց սակաւոց կամիմք ըստ լեզուին նախնեաց մերոց ի գիր արձանացուցանել, եթէ, արդարև, բազում են երախտիք Ձերդ Վեհափառութեան, որք շնորհապարտ կացուցանեն զազգս հայոց ի սփիտս աշխարհի: Կէտ նպատակի կենաց Ձերոց եւ համայնից գործառնութեանց կայր եւ մնայ յաւերժ պահպանութիւն մտաւոր եւ ոգեղէն զանձուց մերոց հայրենեաց: Եւ գոհութեամբ սրտի հաստատեմք, եթէ յայսմ յամենայնի ոչ ինչ ունիք զպարտիս հատուցման առաջի ժողովրդեանն. զոր ինչ արարեալ էք, յաւելեալ եւ լիով:

Առ այս, բոլորով սրտիւ բարեմաղթեմք Վեհափառութեանդ Ձերում քաջառողջութիւն եւ արեւատութիւն ի յամայր ամս եւ կատարեալ լրումն համօրէն ըղձից եւ նպատակաց Ձերոց:

Ի դիմաց տնօրէնութեանն Մաշտոցեան Մատենադարանի՝

Լ. Ս. ԽԱԶԻԿԵԱՆ

Գրեցաւ ի թուականութեանս հայոց ՌՆԻԵ,
Յամսեանն սեպտեմբերի ԻԷ, օրն Բ-շաբթի:

Սփյուռքահայության հետ մշակութային կապի կոմիտեի նախագահ Վարդգես Համազասպյանը, հանուն կոմիտեի նախագահության, նույնպես ջերմորեն ողջունեց և շնորհավորեց Հայոց Հայրապետին հետևյալ հուզիչ ուղերձով.

ՍՓՅՈՒՌԻԱՆԿԱՅՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱՊԻ ԿՈՄԻՏԵԻ
ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԱՐԴԳԵՍ ՀԱՄԱԶԱՍՊՅԱՆԻ ՈՂՋՈՒՅՆԻ ԽՈՍԲԸ

Ամենայն Հայոց Ծայրագույն Պատրիարք և կաթողիկոս,
Նորին Սուրբ Օծություն Տ. Տ. Վազգեն Առաջին Հայրապետին

Ձերդ Սրբություն.

Սփյուռքահայության հետ մշակութային կապի կոմիտեի նախագահությունը ջերմորեն ողջունում է և ի սրտե շնորհավորում Ձեզ այս հանդիսավոր օրվա առթիվ:

Ձեր բազմաբեղուն և արգասավոր գործունեությունն այս քսան տարիների ընթացքում, Ձեր բոլոր ջանքերը, անպատ եռանդը, բազմակողմանի ու խոր իմացությունը ի սպաս են դրվել հայրենամկեր նպատակների, ազգօգուտ գործերի:

Հատկապես մեծ է այն ավանդը, որ Ձերդ Սրբությունը ներդրել է աշխարհափառ հայությանը մայր հայրենիքի շուրջը համախմբելու, նրան վերածնված հայրենիքի նվաճումներով ու հեռանկարներով ոգեշնչելու գործում:

Մենք Ձեզ ճանաչում ենք որպես աշխարհի խաղաղության, ժողովուրդ-

ների բարեկամության ու համակեցության ջատագովի, մարդասիրական այդ մեծ գաղափարների ջերմ ու հավատավոր պաշտպանի: Սովետական կառավարությունն ըստ արժանվույն գնահատելով խաղաղության գործի մեջ Ձեր ներդրած ազնիվ ջանքերը, Ձեզ արժանացրել է կառավարական բարձր պարգևի՝ «Պատվո նշան» շքանշանի:

Գոհունակության խորին զգացումով պիտի նշենք նաև Ձեր այն ջանքերը, որ Դուք ներդրել եք մեր պատմական հուշարձանները պահպանելու ու վերականգնելու, հայ ժողովրդի հոգևոր մշակույթի ցրված բեկորներն ի հայտ բերելու, հայրենադարձելու և հայրենի ժողովրդի սեփականությունը դարձնելու գործում:

Դուք անսպառ եռանդով սատարել եք սփյուռքի մշակութային կյանքին, հովանավորել ուսումնական հաստատությունների գործունեությունը, Ձեր խոսքով ու գործով ձգտել եք սփյուռքահայության հոգում միշտ վառ պահել հայրենասիրության ազնիվ կրակը:

Մեր կոմիտեի ստեղծման հենց առաջին օրվանից Դուք հանդիսացել եք նրա վարչության անփոփոխ անդամը և Ձեր նպաստը բերել նրա գործունեությանը:

Ձերդ Սրբություն, կրկին անգամ շնորհավորելով Ձեզ, մաղթում ենք քաջառողջություն, անսպառ կորով և նորանոր հաջողություններ Ձեր հայրենամիլեր գործունեությանը:

ՍՓՅՈՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ

ԿԱՊԻ ԿՈՄԻՏԵԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Վեհափառ Հայրապետի գահակալության քսանամյակի առիթով ստացվել էին բազում շնորհավորական հեռագրեր և գրություններ, որոնցից երկուսը հանդիսության ժամանակ հրապարակեց տ. Ծախե արքեպիսկոպոս Աճեմյանը, այդ թվում՝ Սովետական Միության Մինիստրների սովետին առընթեր կրոնական պաշտամունքների գործերի խորհրդի նախագահ Վ. Ս. Կուրոյեդովի շնորհավորական հեռագիրը, որը կրում էր 27 սեպտեմբեր 1976 թվականը (Սույն հեռագիրը տես «Էջմիածին» ամսագրի սույն համարում, էջ 11):

Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության նախագահ տիար Ալեքս Մանուկյանը նաև իր 26 օգոստոս 1976 թվակիր սրտառույ հետևյալ նամակով շնորհավորում էր Հայոց Հայրապետի գահակալության քսանամյակը:

ՏԻԱՐ ԱԼԵՔՍ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆԻ ԾՆՈՐՀԱՎՈՐԱԿԱՆ ԳԻՐԸ

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգեն Ա կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Ս. Էջմիածին, Հայաստան

Վեհափառ Տեր,

Ահա հանդիսավոր ու հոգեխոտվ առիթ մը ևս կատեղծվի համայն հայ ժողովուրդին համար, և աշխարհի բոլոր ծագերեն խումբ-խումբ հայեր կփութան սուրբ Էջմիածին՝ մասնակցելու համար Նորին Սուրբ Օծությանդ գահակալության քսանամյակի տոնախմբության:

Վերջին երկու տասնամյակներուն Հայաստանյայց եկեղեցվո պատմու-

թյունը պայծառացավ Ձեր անձին լույսով. Ձեզնով սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի դարավոր Աթոռն ունեցավ արժանավոր գահակալ մը, իսկ սուրբ Էջմիածնի մայրավանքն ապրեցավ վերելքի, շինարարության ու վերահաստատվող փառքի նոր շրջան մը:

Ձեր ներշնչյալ և վարչագետ անձին մեջ հայրենի ժողովուրդը հաստատեց սուրբ Էջմիածնի հեղինակության բարձրացումը և անհուն սիրով ու խոր հարգանքով կապվեցավ Ձեզի: Մեզի համար երջանկություն եղած է միշտ հաստատել, թե համատարած հարգանքի և համակրանքի խորհրդանիշ մը կհանդիսանա Վեհափառությանդ անունը մայր երկրի ժողովուրդին համար:

Ձեր գահակալության տարիներուն ոգի և շունչ ստացան մեր հինավուրց վանքերն ու եկեղեցիները. Ձեր հոգածու միտքն ու շինարար ճիգերն ավերակներեն վեր բարձրացուցին մեր ճարտարապետական գեղեցկությանը վսեմ կառույցներեն շատերը և կենդանությանը ու հպարտությանը վերականգնեցին զանոնք իրենց պատմական փառքին մեջ:

Մեզի՝ ափյուրքահայերու համար կենարար իրողություն մը հանդիսացավ Վեհափառությանդ գահակալությունը, որովհետև Դուք գիտցաք հասնիլ յուրաքանչյուր ափյուրքահայու և օժել անոր հոգին Էջմիածնի լույսով. Ձեր աստվածատուր շնորհներով բաշխվեցաք բոլորին՝ անձամբ այցելելով, տարբեր գաղութներ կամ Ձեր պատգամն ու շունչը հասցնելով մինչև հեռավոր անկյուններն աշխարհի:

Այսօր, հայությունն ամենեն ավելի տարածված է ի ափյուրս աշխարհի, սակայն, նույն ատեն, ավելի ուժգին կապված է Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնին, որովհետև կենդանի հաղորդակցության մեջ է անոր հետ, առավելաբար Ձեր շինարար և առաքինազարդ անձին ընդմեջեն:

Սուրբ Էջմիածինը մեր հավատքի կովանը հանդիսացած է բոլոր դարերուն ընթացքին, և այսօր անոր շեն ու պայծառ վերականգնումը մեր սրբերուն ընթացքին, և այսօր անոր շեն ու պայծառ վերականգնումը մեր սրբերուն կենցեն բերկրանքի և հպարտության անսպառ աղբյուրներով: Պատմության բախտավոր մեկ դիպվածով Մայր Աթոռի վերելքի այս հանգրվանին գահակալելու կոչվեցավ Ձերդ Վեհափառությունը, որ առավելագույն շքեղանքով թոփչք մը տվավ այդ վերելքին:

Մենք կասկած չունինք, որ մեր եկեղեցվո պատմությունը Ձեր իշխանության տարիները պիտի նվիրագործեն Ձեր անունով և պիտի կնքեն զանոնք Ձեր շնորհալի անձին դրոշմով. Ձեր իշխանության տարիները պիտի անցնին պատմության իբրև Վազգեն Առաջին Ծինարար Հայրապետի ժամանակաշրջան:

Ձեր գահակալության հանդիսավոր առիթով ամբողջ աշխարհի հայության սիրտերը կցնծան Ձեզի հետ. ամեն հայ մասնակից կդառնա Մայր Աթոռի նվիրական կամարներուն տակ կայանալիք հոգեպարար հանդիսությանը:

Այս առնչությամբ հավանաբար ամեն հավատավոր հայու հոգվույն իղձերը խտացուցած կըլլանք մեր ողջույնի այս սրտագին գիրին մեջ, եթե Ձեզի մաղթենք երկար, արևշատ ու երջանիկ տարիներ: Բսան տարի Ձեր շնորհառատ անձով խորհրդանշվեցավ մեր սուրբ եկեղեցվո պայծառությունը. ու քանի վառ ու կենսուրախ մնա Ձերդ Վեհափառությունը, կենդանի ու շեն պիտի ըլլա մեր եկեղեցին:

Հայու մեր անխառն ապրումներու խորերեն սրտագին կշնորհավորենք Նորին Վեհափառությունդ, ցանկալով Ձեզ երկար ատեն տեսնել սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի պայծառ գահուն վրա:

Որդիական խորունկ ակնածանք՝

Ա. ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Նախագահ

Խաղաղության պաշտպանության Հայաստանի հանրապետական կոմիտեն նույնպես հեռագրով շնորհավորել էր խաղաղության ջերմ պաշտպան Հայոց Հայրապետի գահակալության քսանամյակը.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ԸՆՈՐՀԱՎՈՐԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Առաջինին.

Հայաստանի Խաղաղության հանրապետական կոմիտեն ջերմագին շնորհավորանքներ է հղում Ձեր արգասավոր գահակալության 20-ամյակի առթիվ:

Ձեր քաղաքեղուն գահակալության ընթացքում Դուք հանդես եք եկել որպես խաղաղության պաշտպանության ջերմ ջատագով: Ձեր հայրենաշունչ խոսքը լայն արձագանք է գտել բարի կամքի տեր մարդկանց շրջաններում, արժանացել միահամուռ հավանության: Մենք բարձր ենք գնահատում Ձեր մասնակցությունը խաղաղության պաշտպանության բոլոր ձեռնարկումներին, ինչպես նաև խաղաղության ֆոնդին ի նպաստ Ձեր բերած օժանդակությունը:

Մաղթում ենք Ձեզ քաջատողջություն, նորանոր հաջողություններ Ձեր հայրենակներ գործում՝ հանուն կայուն խաղաղության հաստատման հինավուրց ու նորոգ մոլորակի վրա:

ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

Երևան, 27 սեպտեմբերի 1976 թ.

Աշխարհահռչակ երաժիշտ և կոմպոզիտոր Արամ Խաչատրյանը, շնորհավորելով Վեհափառ Հայրապետի գահակալության քսանամյակը, իր 27 սեպտեմբեր 1976 թվակիր հեռագրում գրում էր.

«Թանկագին Վեհափառ,

Ձեր գահակալության 20-ամյակի առիթով ընդունեցեք իմ սրտագին շնորհավորանքը և բարի մաղթանքները:

Ծանկանում եմ Ձեզ հետագա հաջողություններ Ձեր գործունեության ասպարեզում՝ ինչպես բոլոր հայերի համախմբման, այնպես էլ ժողովուրդների միջև խաղաղության և բարեկամության համար մղվող Ձեր ազնիվ աշխատանքում:

Խորին հարգանքներով՝

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ»:

Վեհափառ Հայրապետի գահակալության քսանամյակին նվիրված հանդիսավոր նիստի ավարտին տ. Շահեն արքեպիսկոպոսը հրավիրեց հոբելյար Հայոց Հայրապետին՝ իր հոբելյանական խոսքն ասելու այս առթիվ:

Ողջ դահլիճը հուռնկալս մի անգամ ևս ջնձագին ծափահարություններով ողջունեց Հայոց Հայրապետին:

Նորին Սուրբ Օծությունը, խորապես հուզված համագգային այս հանդիսավոր արտահայտություններից, ողջունեց ներկայությունը բոլոր հյուրերի և հրավիրյալների բովանդակալից ու տպավորիչ մի ճառով (վեհափառ Հայրապետի ճառը տես «Էջմիածին» ամսագրի սույն համարում, էջ 3):

Ժամը 14-ին ավարտվեց Հայոց Հայրապետի գահակալության քսանամյակին նվիրված հոբելյանական հանդիսությունը խանդավառ ու սրտագին մթնոլորտում:

